

III. INTERNATIONAL RURAL TOURISM AND DEVELOPMENT CONGRESS

FULL TEXT BOOK

**2
0
1
9**



İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
I S T A N B U L



anatolia
science academy

**13-15 June 2019
Bodrum, Turkey**

III. INTERNATIONAL RURAL TOURISM AND DEVELOPMENT CONGRESS

TAM METİN KİTABI

**2
0
1
9**



İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İ S T A N B U L



anatolia
science academy

**13-15 June 2019
Bodrum, Turkey**

III. INTERNATIONAL RURAL TOURISM AND DEVELOPMENT CONGRESS

8. ULUSAL KIRSAL TURİZM KONGRESİ

Foreword	4
Organizing Committee	5
Scientific Committee	6-8
Oral Presentation	
Poster Presentation	

Değerli Katılımcılar,

8. Ulusal Kırsal Turizm Kongresi ve 3rd Rural Tourism and Development Congress, eş zamanlı olarak, 13-16 Haziran 2019 tarihleri arasında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İstinye Üniversitesi ile University of Tirana, Albania iş birliğiyle Bodrum’da düzenlenecektir.

Siz değerli bilim insanlarının katılım ve destekleri bizlere güç vereceğinden, şahsım ve Kongre Düzenleme Kurulu adına sizleri kongremizde görmekten mutluluk ve onur duyacağım.

Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN

Kongre Eş Başkanı

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Dear Colleagues,

It is a great pleasure for us to invite you to participate in the 3rd International Rural Tourism and Development Congress” which will be held in Bodrum, Turkey in June 13-16, 2019, organized by Muğla Sıtkı Koçman University, İstinye University and University of Tirana.

Rural Tourism is already an important part of the European tourism sector. But many assets and resources for recreation in rural areas are yet not used or remain undetected. IRTAD-2019 is organized around the major theme of rural tourism. Additionally, it aims to provide an opportunity for researchers to answer some of the challenges in the development of tourism, and to outline new solutions for developing it. The main theme includes interrelated issues, each of them calling for a variety of disciplinary approaches.

The Conference will be divided into substantive sessions, providing the opportunity to focus on specific areas from their own prospective and national experiences.

The Conference aims to bring together academic scientists, researchers, research scholars and professionals, in order to exchange and share their experiences and research results related to the aspects of tourism.

The Conference will be a great opportunity for academics from all disciplines and countries to share their research; to receive informal in-depth feedback through discussions and to establish contact with professionals in other countries and institutions

So, we invite you to contribute with papers and presentations, in the International Rural Tourism and Development Congress.

In addition to our conference scientific sessions, we would like to invite you to visit Bodrum Turkey and see various tourism phenomena and rich natural heritage and cultural monuments.

Prof. Dr. İlia Kristo

Conference Chairman

DÜZENLEME KURULU/ORGANIZING COMMITTEE

8. ULUSAL KIRSAL TURİZM KONGRESİ/3rd International Rural Tourism and Development Congress

KONGRE BAŞKANI/CONGRESS CHAIRMAN

Prof. Dr. Ilia Kristo, University of Tirana, Albania

KONGRE EŞ BAŞKANI/CONGRESS CO-CHAIRMAN

Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

KONGRE KOORDİNATÖRÜ/CONGRESS COORDINATOR

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, Kavram MYO

KONGRE KOORDİNATÖR YARDIMCISI/CONGRESS COORDINATOR ASST.

Dr. Öğr. Üyesi Çağla ÖZER, İstinye Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI/ORGANISING COMMITTEE CHAIRMAN

Prof. Dr. Ayhan GÖKDENİZ, Balıkesir Üniversitesi DÜZENLEME

KURULU ÜYELERİ/ORGANISING COMMITTEE MEMBERS

Dr. Majlinda Sana, University of Durres “Aleksander Moisiu”, Albania Dr.

Albana Kosovrasti, Lec., University of Tirana, Albania

Msc. Ornela Hasrama, Lec., University of Tirana, Albania

Begüm OTAĞ, Lec., İstinye University, Turkey Cansu

AGAN, Lec., İstinye University, Turkey

SCIENTIFIC COMMITTEE

- Prof. Dr. Afrim ALİLİ, University of Tetova, Macedonia Prof.
- Dr. Ahmet Kibar ÇETİN, Çankırı Karatekin Üniversitesi
- Prof. Dr. Alaeddin BOBAT, Kocaeli Üniversitesi Prof.
- Dr. Ali Kemal GÜRBÜZ, Balıkesir Üniversitesi
- Prof. Dr. Ana Vovk KORZE, University of Maribor, Slovenia
- Prof. Dr. Bahar TAHTA, Ege Üniversitesi
- Prof. Dr. Bahriye ASLAN, Ege Üniversitesi Prof.
- Dr. Cevdet AVCIKURT, Balıkesir Üniversitesi Prof.
- Dr. Derman KÜÇÜKALTAN, Kavram MYO
- Prof. Dr. Dragutin T. MIHAİLOVIĆ, University of Novi Sad, Serbia Prof.
- Prof. Dr. Düriye BOZOK, Balıkesir Üniversitesi
- Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ KÜÇÜKALTAN, Dokuz Eylül Üniversitesi
- Prof. Dr. Ersin YÜCEL, Anadolu Üniversitesi
- Prof. Dr. Etem ISENİ, University of Tetova, Macedonia
- Prof. Dr. Füsün BAYKAL, Ege Üniversitesi
- Prof. Dr. Füsün İSTANBULLU DİNÇER, İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Genc DEMİ, University of Tirana
- Prof. Dr. Haluk TANRIVERDİ, İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Hasan GÜRBÜZ, Atatürk Üniversitesi Prof.
- Dr. Hasan VURAL, Uludağ Üniversitesi
- Prof. Dr. Hulusi DOĞAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Prof. Dr. İrfan ARIKAN, University of Applied Sciences, Krems, Austria Prof.
- Dr. İsmail KIZILIRMAK, İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Ivanka NESTOROVA, St. Kliment Ohridski University, Macedonia Prof.
- Dr. Kerem KARABULUT, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
- Prof. Dr. Medet YOLAL, Anadolu Üniversitesi Prof.
- Dr. Mehmet KIR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet Oğuzhan İLBAN, Balıkesir Üniversitesi Prof.
- Dr. Mithat Zeki DİNÇER, İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Mislim ZENDELI, University of Tetova, Macedonia Prof.
- Dr. Mitre AVRAMOSKI, University of Tetova, Macedonia Prof.
- Dr. Muharrem TUNA, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Murat ZENCİRKIRAN, Uludağ Üniversitesi
- Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Prof.
- Dr. Naser RAİMİ, University of Tetova, Macedonia
- Prof. Dr. Nilüfer KOÇAK, Dokuz Eylül Üniversitesi Prof.
- Dr. Orhan BATMAN, Sakarya Üniversitesi Prof. Dr.
- Orhan ÖZÇATALBAŞ, Akdeniz Üniversitesi
- Prof. Dr. Ozan BAHAR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Prof. Dr. Öcal USTA, İstanbul Kent Üniversitesi Prof. Dr.
- Perikli QIRIAZI, University of Tirana
- Prof. Dr. Raman ISMAİLİ, University of Tetova, Macedonia

Prof. Dr. Sabri LACI, University of Tirana

Prof. Dr. Semiha KIZILOĞLU, Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Sultan BAYSAN, Adnan Menderes Üniversitesi

Prof. Dr. Şule AYDIN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Umut AVCI, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Prof. Dr. Ümit YILMAZ, University of Georgia, US

Assoc. Prof. Adela Shera, University of Tirana

Doç. Dr. Adil OGUZHAN, Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet KÖROĞLU, Balıkesir Üniversitesi

Doç. Dr. Ali BAYRAKDAROĞLU, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Doç.

Dr. Ali TÜRKER, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Aslı ALBAYRAK, İstanbul Arel Üniversitesi

Doç. Dr. Aslı GÜNEŞ, İzmir Demokrasi Üniversitesi

Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Ayhan GÖKDENİZ, Balıkesir Üniversitesi

Doç. Dr. Aysel USLU, Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Aysun ÇELİK, Uludağ Üniversitesi

Doç. Dr. Barış ERDEM, Manas Üniversitesi

Doç. Dr. Bedriye ASIMGİL, İzmir Demokrasi Üniversitesi

Doç. Dr. Burhan AYDEMİR, Balıkesir Üniversitesi

Doç. Dr. Cafer TOPALOĞLU, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Doç.

Dr. Cem IŞIK, Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Doğan KUTUKIZ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Ehlinaz TORUN KAYABAŞI, Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER, Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Emrah ÖZKUL, Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. Emre Ozan AKSÖZ, Anadolu Üniversitesi

Assoc. Prof. Emri MURATI, Faculty of Agriculture and Biotechnology, University of Tetova

Doç. Dr. Esen ORUÇ, Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Faton SHABANI, University of Tetova, Macedonia

Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Gökhan AYAZLAR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Gül SAYAN ATANUR, Bursa Teknik Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Gülay ÇETİNKAYA ÇİFTÇİOĞLU, European University of Lefke, Cyprus Assoc.

, Prof. Halil BAJRAMI, Isa Boletini University of Mitjty of Tetova, Macedonia Assoc

Prof. Dr. Hasim DEARİ, University of Tetova, Macedonia

Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Doç.

Dr. Ilgaz AKATA, Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Işıl ARIKAN SALTİK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim GÖNEN, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim SEZER, Giresun Üniversitesi

Doç. Dr. İsmail ÇINAR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Kudret GÜL, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Oğuzhan İLBAN, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet SARIOĞLAN, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer MESCİ, Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Murat ÇUHADAR, Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Murat YEŞİLTAŞ, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Nedim ÖZDEMİR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. Nusret DRESKOVİĆ, University of Sarajevo, Bosniaand Herzegovina
Doç. Dr. Özlem KÖROĞLU, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Renan TUNALIOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Savaş ARTUĞER, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Sedat BENEK, Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Selda UCA, Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan BERTAN, PamukkaleÜniversitesi
Assoc. Prof. Dr. Sheherzada MURATİ, University of Tetova, MacedoniaAssoc.
Prof. Sonila PAPATHIMI, University of Tirana
Doç. Dr. Şefik Okan MERCAN, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Şevket ÖKTEN, Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Tayfun ÇUKUR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Tuğba KİPER, Namık Kemal Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. Turgut KUTLU, Michigan StateUniversity, US
Doç. Dr. Zeliha Hale TOKAY, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Assoc. Prof. Xhezair IDRIZI, Faculty of technologyandnutrition, University of Tetova
Dr. Albana KOSOVRASTI, University of Tirana
Esmeralda LACI, PhD, University of Vlora

Kırsal Kalkınma Kapsamında Coğrafi İşaretli Ürünlerin Önemi: Yeşilova (Salda) Bölgesine Özgü Ürünler Örneği

Mehmet Bahar¹, Nedim Yüzbaşıoğlu², Yunus Topsakal³

¹Kapadokya Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler YO, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Nevşehir

²Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Antalya

³Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Adana

mehmet.bahar@kapadokya.edu.tr

Özet

Aydınlanmış aklın görevi yerel yönetimleri doğrudan demokrasiye açma çabasında olmak zorundandır. Öte yandan, şehirlerin işgal edilmesi, sürekli yapılaşmaya açılarak sömürgeci sürdürülebilirliğin aracı haline dönüştürülmesi, şehre yığılan insanların beslenmesi sorunu beraberinde getirmiştir. Aydınlanma aklının kapitalizme teslim olmasından sonra, geldiğimiz bu noktada insanlık kırsalı yeniden keşfederek doğayı yeniden kazanmanın yollarını aramaktadır. Özellikleri bir yöreden, bilgi ve beceriden (know-how) kaynaklanan bir coğrafi ismi sahte ve taklitlerine karşı koruyarak coğrafi işaretlerinin alınması, kırsal kalkınmayı ve sürdürülebilirliği desteklediği gibi, mevcut ürünlerin unutulmaması, unutulmaya başlanan ürünlerin ise tekrar kazandırılmasına katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı yöresel ürünlerin coğrafi işaretlerinin alınması, bu ürünlerin gerçek ticari değerlerinin kazanılması, mülkiyet haklarının korunması ve uluslararası düzeyde pazarlara açılması kırsal kalkınma açısından önemlidir. Böylelikle tarımsal üretimde çeşitliliği teşvik etmek, yerel halkın gelirlerini yükseltmek, özgün ürünleri geliştirmek, tüketicileri ürünlerin kökenleri ile ilgili bilgilendirmek sayesinde kırsal nüfusun yerinde tutulması mümkün olabilmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı 18. Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilen Burdur ilinin Yeşilova beldesinde bulunan Salda gölünün stratejik kalkınma noktası olarak hazırlanacak olan Özel Çevre Koruma planlarının hazırlanmasına ışık tutmaktır. Bu bağlamda yöreye özgü olan “Kıymalı Tost” gibi yöresel ürünlerin coğrafi işaretinin alınarak koruma altına alınması konusunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi işaretler, kırsal kalkınma, kırsal turizm, yöresel ürün

The Importance of Geographical Indication Products in Terms of Rural Development: Case of Kıymalı Tost in Yeşilova (Salda) Region

Abstract

The task of the enlightened mind must be the attempt to open local governments to direct democracy. On the other hand, the invasion of cities and the transformation of the exploitation into a means of sustaining exploitation have brought the problem of food supply. After the enlightenment mind surrendered to capitalism, at this point where we came, humanity is looking for ways to rediscover nature by rediscovering the countryside. Obtaining geographical indications to protect a geographic sign that originates from knowledge, skill and know-how against counterfeit and imitation supports rural development and sustainability, support us not to forget the current products and contributes to the regeneration of the products which are started to be forgotten. Therefore, obtaining geographical indication of local products, determination of the actual commercial value, protection of property rights and opening to international markets has a significant economic value. Thus, it is possible to promote diversity in agricultural production, raise the income of local people, develop original products, inform consumers about the origins of products to keep the rural population in place. The aim of the study is to shed light on the preparation of Special Environmental Protection Plans which will be prepared as the strategic development point of Salda Lake in Yeşilova town of Burdur province which is declared as 18th Special Environmental Protection Area. In this context, suggestions will be made for the protection of such as “Kıymalı Tost”, which is unique to the region, by taking the geographical indication.

Keywords: Geographical indications, rural development, rural tourism, local product.

Giriş

Dünya çapında artan turizm hareketliliği her geçen gün ülkelerin ekonomisinde yerini sağlamlaştırmaya devam etmektedir. Turizm faaliyetlerinden doğan gelirlerin 55’i aşkın sektöre getiri sağladığı göz önünde bulundurulduğunda ekonomiye sağladığı destek ve canlılık yadsınamaz. Önceleri deniz, güneş, kum üçlüsü (turizm tesisi) olarak gelişen turizm faaliyetleri giderek yerini yeni deneyimlere fırsat tanıyan, gerek dünyada gerekse ülkemizde kendini yeniden üreten turizm türlerine de bırakmaya başladığı gözlemlenmektedir. Dünya turizm sektörü yıllık % 4-7 arasında büyürken, doğa ve macera turizmi % 20-30 büyümeye rakamları ile hızla gelişmektedir. Doğa ile ilgili turizm hareketlerinin 2014 yılında ulaştığı seviye 400 milyar dolar düzeyindedir. Tüketicilerin 1/3’i çevreye duyarlı tatiller için % 2 ile % 40 arasında daha fazla ödeme yapmaya gönüllü oldukları bilinmektedir (TÜRSAB, 2014).

Günümüz kentlerinde yaşayan insanların tatil anlayışları bir tatil köyünde güneş altında gün boyu uzanmak ve dinlenmekten çok şehirlerde yaşadığı sıkıcı şehir ortamından uzaklaşmak ve doğa ile baş başa kalmak için yeni deneyimler elde etmeye doğru hızla evrilmektedir. İnsanlar, şehirde sürdürmek zorunda kaldığı,

şehrin ritmine ve iş yerlerinin verimlilik ve teknolojik standartlarına sürekli uymak zorunda bırakılmalarının yanı sıra sürekli gözetlenerek stres ve baskı altında sürdürmek zorunda kaldıkları bir yaşam tarzından, hiç değilse sınırlı bir süre içinde olsa doğal ve kırsal yaşam ile kendini içselleştirerek uzaklaşmayı tercih etmektedirler.

Dolayısıyla modern insan kendini, doğa insan çelişkisinden ve insan-insan çelişkisinden ve post kapitalizmin kendini tekrar tekrar üreterek insanı nesneleştiren ve sömüren yapısından soyutlayarak doğa insan uzlaşısına doğru gelişen yeni sosyal hareketlerin içinde bulmaktadır. Bu tür gelişmeler yalnızlaşan ve standartlaşan, kendini kendi dışındaki yapıların, planlarına ve üzerine saldıran algı operasyonlarından bağımsızlaştırarak yeniden insanlaşması sonucu doğayı da keşfetmek zorunda kalmıştır. Önceleri sadece kısıtlı bir kesimin tercih ettiği bir turizm faaliyeti olarak ortaya çıkan kırsal turizm, gerek turist profilindeki değişiklikler gerek deneyim temelli turizm faaliyetlerine duyulan ilginin her geçen gün artması, tatillerde çıkanların yerelleşme istekleri, doğaya ve doğal ürünlere olan ilginin artması, kırsal turizmin artarak büyümesinde itici güç olmuştur.

Artan bu ilgi sebebiyle kırsal alanların kalkındırılmasında tarımsal kalkınmayla birlikte aynı zamanda kırsal turizme de gerekli önem verilmeye başlanmıştır. Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi daha çok yöredeki tarihi, doğal, kültürel ve tarımsal kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıyla orantılıdır (Çeken vd., 2007).

Artan talep artışı ile birlikte bölgeler arası kalkınmışlık düzeyi farklılıklarının giderilmesi amacıyla bölgesel kalkınma, köyden şehre göç sorununun çözümü, amaçlı olarak geliştirilen tarımsal kalkınmanın desteklemesinin sonucu olarak kırsal turizmin desteklenmesi kalkınma planlarının belirleyici unsuru haline gelmiştir. Ülkemiz ise içinde bulunduğu coğrafya sebebiyle tamamen çok zengin kırsal turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen henüz istenilen gelişmişlik düzeyine ulaşamamıştır. Fakat içinde bulunduğu doğal ve coğrafi avantajlar sebebiyle uygulanacak akıllı bir teşvik ve planlamayla deniz, güneş, kum turizminde elde ettiği başarıyı kırsal turizm faaliyetlerine de taşıyabilmesi mümkün gözükmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı 18. Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilen Burdur ilinin Yeşilova beldesinde bulunan Salda gölünün stratejik kalkınma noktası (kalkınma bölgesi içinde belirlenen kalkınmanın ana dinamiğini oluşturma potansiyeline sahip alan veya yöre) içinde olarak hazırlanacak olan Özel Çevre Koruma planlarının hazırlanmasına ışık tutmaktır. Bu bağlamda yöreye özgü olan “Kıymalı Tost” gibi yöresel ürünlerin coğrafi işaretinin alınarak koruma altına alınması konusunda öneriler sunulmuştur.

Kırsal Kalkınma

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunun 1987 yılında hazırladığı “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda ilk kez “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı kullanılmıştır. Bu rapora göre sürdürülebilir kalkınma; “*Bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılamaları yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma*” olarak tanımlanmıştır (Birleşmiş Milletler, 1987).

Norveç’in ilk kadın başbakanı Gro Harlem Brundland’ın başkanlığında yazılması sebebiyle “Brundland Raporu” olarak da adlandırılan bu raporda sürdürülebilir kalkınmanın 3 boyutu ortaya çıkmaktadır. Bunlar; Mevcut büyümenin artık sürdürülemez olduğu, bu sebeple bugünün ihtiyaçlarının karşılanması zorunluluğu, fakat bunu yaparken gelecek kuşakların refah ve yaşam kalitelerinden ödün vermeden güvence altına alınmasıdır. Bu raporda kalkınmanın ancak çevreci bir bakış açısıyla mümkün olabileceği düşüncesinden hareketle hem çevre problemlerinin üstesinden gelebilmek hem de yoksulluğu önlemek amacıyla gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin önemli rol oynayacağı öngörülmüştür.

Öte yandan ilk kez Birleşmiş Milletler (BM) Örgütüncü tanımı yapılan “toplum kalkınması”, “kırsal kalkınma” olarak da kabul edilmektedir. Bu tanımda, toplumun niteliği kırsal olup olmadığı belirtilmeksizin konuya genel bir açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Bu tanıma göre kırsal kalkınma; “küçük toplulukların içinde bulundukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir” (Gülçubuk, 2005).

Bunun yanında, OECD, kırsal alanlar için AB metinlerinde de kullanılan bir tanım geliştirmiştir. Buna göre kırsal alanlar nüfus yoğunluğunun km² başına 150 kişinin altında olduğu topluluklardır. Bu tanım ışığında bölgeler üç gruba ayrılmış, nüfusunun %50’den fazlası kırsal topluluklarda yaşayanlar kırsallığı baskın bölgeler, %15-50 arası kırsal topluluklarda yaşayanlar önemli ölçüde kırsal bölgeler, nüfusun %15’in den azı kırsal topluluklarda yaşadığı bölgeler ise kentselliği baskın bölgeler olarak sınıflandırılmıştır (OECD, 2011). Moseley’e göre kırsal kalkınma nispeten daha izole ve az nüfuslaşmış bölgelerde yaşayan bireylerin ekonomik refahının ve yaşam kalitesinin artırılması prosesisidir (Moseley, 2003).

Yukardaki bilgilerin ışığında Kırsal kesimde yaşayanların bulundukları yörede sürdürülebilir iş ve yaşam koşullarına ulaşmalarını sağlamak amacıyla bölge için önem arz eden faaliyetlerin tespit edilip desteklenerek kalkınmasının sağlanmasını kırsal kalkınma olarak adlandırabiliriz. Tespit edilen bu faaliyetler öncelik olarak tarım ve tarım dışı iş imkanlarının arttırılması, bu sayede elde edilen gelir ile yoksulluğun azaltılması, kırsalda yaşayan kişilerin çevre ve doğal kaynakların korunarak sosyal ve fiziksel altyapılarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle bölgesel kalkınma gerçekleştirilerek, bir taraftan tarımın üretim endüstrisine bir taraftan da servis endüstrisine dönüşerek birlikte sinerji üretmesinin önünün açılması sayesinde şehre göç önlenebilecek ve her geçen gün azalan tarım ürünlerinin sürdürülebilir bir şekilde üretimi ve pazarlanmasının geleceğe taşınması sağlanabilecektir.

Sanayileşmenin gelişmesi ve belli bölgelerde yoğunlaşması sürerken kırsal bölgelerde sürdürülen tarımın yeteri kadar desteklenememesi, girdi fiyatlarındaki artış sebebiyle sanayi bölgelerine aşırı bir göç olmuştur. Her ne kadar bütün dünyada gıda ve tarım en stratejik konuma sahip sektörken ülkemizde uygulanı gelen tarım destekleme politikaları ise üretimi destekleme yerine üretimden vazgeçirmeye yönelik olduğundan tarım stratejik bir sektör olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla insanlar şehre akın etmek zorunda kalarak şehirleri taşıma kapasitesinin üstüne taşımıştır. Bu ise şehirlerde aşırı betonlaşma ve tarım arazilerinin rant alanlarına dönüştürülerek şehirlerinde sömürülmesi sonucunu getirmiştir. Şehirler insanların yaşam alanlarını olmaktan çıkmaya başlamasıyla birlikte ise yeniden kırsala dönüşün olabileceğine ilişkin görüşler yaygınlaşmakta olduğu gözlenmektedir. Fakat şehirlerde üretilen rantın sürekliliğini sağlamak için olsa gerek tarım sektörü giderek daha ötekileştirilerek dünyada uygulanan desteklerle karşılaştırılamayacak şekilde destekten mahrum edilmekte ve daha da ötesi büyük tarım arazileri boşaltılmaktadır. Buna karşılık yığın haline getirilen şehirlerdeki insanları beslemek için başka ülkelerden tarım arazisi kiralanmakta veya tarımsal ürün ithalatı yoluyla diğer ülkelere kaynak aktarılmaktadır. Şehirlere akmaya zorlanan insanlar potansiyel olarak konut müşterisi dolayısıyla rantın sürdürülebilirliğinin nesnesi durumuna indirgenmektedir. Şehirler ise gerek trafik gerekse demografik yoğunluk bakımından yığın haline dönüşmekte, teknoloji ancak gözetlemeye, insanın birbirini bulmasına yardım eden fakat insana ilişkin sorunları ancak sanal ortama taşıyarak çözmüş gibi yapan bir araç ve haline gelmektedir. Birey güvenlik ve özgürlük arasında konumlanmaya zorlanarak özgürlükle güvenliği takas eden, buna karşılık yaşam alanının yağmalanmasına göz yuman edilgen canlılara dönüşmektedir. Şehirde yaşayan insanlar balkonlar da çiçek büyüterek, evcil hayvan besleyerek ya da imkânı el verirse bahçeli bir evde yaşamayı tercih ederek doğa ile iletişim kurarak kendilerini bir nebze de olsa şehirden soyutlamaya çalışmaktadır. Birçoğu ise, becerebilirse henüz yağmalanmamış bölgelerde yaşam alanı kurmak ya da o alanları ziyaret etmekten başka çare bulamamaktadırlar. Öte yandan kırsaldan gelip de şehirlerde tutunamayanlar ise tekrar köylerinde dönmeyi ve hayata yeniden başlamayı yeğlemektedir. Fakat günümüzde, köylerinde de şehir yasaları ile yönetilmeye başlanması sonucu onların istedikleri gibi bir tarımsal veya hayvancılık odaklı bir iş yeri kurmalarının önü çok da açık değildir.

Taşıyabileceğinin üzerinde bir nüfusa ev sahipliği yapan şehirlerin, gelecek vizyonu taşımayan plansız politikalar sayesinde kültürel dokusuyla hiç de uyumum sağlamayan ülkelerden getirilen insanların da eklenmesiyle birçok şehrimiz adeta işgal edilmiştir. Bireyler vakıf baronlarının yardımlarına ve şefkatlerine bırakılarak şehir serfleri haline dönüştürülmektedir. Şehirlerin beslenme sorunu ise en kırıncı sorun olarak karşımıza çıkacağı görülmektedir. Gıda tarım ve teknolojileri insan doğasına ne gibi etkiler bırakacağı tartışılmaya devam ederken kırsalın da tarıma kapatılması ve yapılanmaya açılması tehlikesi kapımızda bekleyen potansiyel bir sorun olarak durmaktadır. Kurgulanan sistem insanı yok sayan, doğadan koparan ve doğayı keşfetmesinin önünü kapatırken hem kendi doğasını hem de ekolojik doğayı çürüten sömürgeciliği besleyen bir döngü haline dönüşmüştür.

Sanayileşmeyle birlikte yaşanan köyden şehre göç önemli bir sorun haline gelmiş ve tüm ülkeler bu değişimden en az etkilenmek ya da göçü tersine çevirmek amacıyla düzenlemeler yapma ihtiyacı hissetmişlerdir. Yani içine aklını keşfeden modern insan akli araçsallaştırarak yok ettiği doğanın kendine hazırladığı tuzaktan kurtulmanın ve onunla barışmanın yollarını keşfetmek için tekrar yeni bir akla ihtiyaç duymaktadır. Bir bakıma kendi doğasına geri dönmenin yollarını aramaktadır.

Bu bağlamda AB ülkeleri kırsal alanları çok ciddi bir şekilde korumakta, stratejik noktalar belirleyerek o noktalarda küçük ve orta ölçekli işletmeler kurulmasının önünü açmaktadır. Bu sayede öncü lider köyler (noktalar) geliştirilerek bunların daha sonra bütün yöreye yayılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu

bağlamda köyler akıllı köylere dönüştürülmekte, kendi kendini yönetir hale getirilmektedirler. Büyük işletmelerin kırsala girişi ise zorlaştırılarak ölçek ekonomisi korunmaktadır.

Bu gelişmelerin ışığında bakıldığında, bizim gibi halen gelişmekte olan ülkelerde şehirlerin ortalama köylerin olduğu gibi kopyalanarak şehre yapılaştırılması sonucu oluştuğunu söylesek abartmış olmayız. Şehrin geleceğini bütünsel olarak düşünme yerine parçalar halinde düşünülmesinin sonucu ortaya çıkan çarpık yapılaşma kentsel dönüşüm adı altında ikinci nesil sömürülmesine yol açarak daha da betonlaşarak geleceğe dönük umutları da yok etmiştir. Şehirde yaşanan bu gelişmelerin doğal sonucu olarak yeni sosyal hareketler bağlamında kırsal kalkınmadan çok kırsala ya da doğaya dönüş olarak kendini ifade etmektedir. Kavram tarımsal ürünlerin giderek azalması maliyetlerinin yükselmesi, gıda endüstrisinin şehirleri besleyecek düzeye yükselememesi sonucu doğaya dönüş kırsal kalkınma kavramları ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Bu sebeple kırsal kalkınma kavramı sadece ülkemizde değil uluslararası birçok sivil ve gönüllü kuruluşlar tarafından üzerinde en çok konuşulan konulardan biri haline gelmiştir. Ayrıca devlet de bunun önemini kavrayıp kalkınma planlarında kırsal kalkınmaya önem vermeye başlamışlardır. Destekler kırsal kalkınmayı destekleyici politikalar geliştirmek şeklinde olabildiği gibi, düşük faizli kredi veya hibe kredi şeklinde de olabilmektedir. Ayrıca gelişen yeni teknoloji ve tekniklerin yerel halka öğretilmesi, mevcut tesislerin yenilenmesi veya iyileştirilmesi, üretilen ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında rekabetçiliği sağlayıcı tedbirleri olarak desteklenebilmektedir. Fakat devlet desteklerinin büyük ölçekli işletmelere doğru yönlendirilmesi ya da onların lehine düzenlemelerle küçük işletmelerin ulaşabilmesinin önü kapatılırsa kırsalın da yağmalanacağı tehlikesi göz ardı edilmemelidir. Çünkü kırsalın kalkınması doğanın feda edilmesine doğru evrilmesi durumunda kırsal turizmin de önünün kesileceği unutulmamalıdır.

Ülkemizde ilk kez dokuzuncu kalkınma planı döneminde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2006 yılında “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2007-2013)” hazırlanmıştır. Daha sonra onuncu kalkınma dönemi planı çerçevesince olmak üzere “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)” hazırlanmış ve Yüksek Planlama Kurulu’nun 31 Aralık 2014 tarih ve 2014/45 sayılı Kararı ile kabul edilmiştir. Strateji belgesi, 21/02/2015 tarih ve 29274 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu doğrultuda ilgili kamu ve kamu dışı kesimlerin katkısıyla hazırlanan bu ‘Strateji Belgesi’ özel olarak aşağıda belirtilen ihtiyaçları karşılamayı amaçlamaktadır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014: 13-14);

- Kırsal ve kentsel alanlar arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak,
- Göçlerin kırsal alanlar üzerindeki olumsuz etkileriyle mücadele etmek,
- Kırsal politika yönetişimini merkezi ve yerel düzeyde güçlendirmek,
- Katılım öncesi süreçte AB tarım ve kırsal kalkınma müktesebatı uyumuna katkı sağlamak.

Yukarıda adı geçen raporda, stratejik amaçlardan bir tanesinde “Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi” başlığı altında alınacak tedbirler sıralanırken ilk sırada “Kırsal turizmin geliştirilmesi” konusuna yer verilmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014: 47). Bundan dolayı kırsal kalkınmanın sağlanması için alınması gerekli ekonomik tedbirlerin başında kırsal turizmin geliştirilmesi ve desteklenmesi gelmektedir denilebilir. Literatür çerçevesinde kırsal kalkınmayı genel olarak bölge halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve köyden şehre göçe sebep olan, sosyo-ekonomik sebeplerin ortadan kaldırılması amacıyla oluşan gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılması için bölge halkının refah ve gelir düzeyini arttırmaya yönelik faaliyetler olarak ifade edebiliriz.

Kırsal kalkınma faaliyetlerinin en başında kırsal turizm gelmektedir. Kırsal turizm ile kırsal kalkınma arasında eş zamanlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kırsal kalkınmanın sağlanmasını destekleyen en önemli öğelerden biri bölgedeki kırsal turizm faaliyetlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi olduğu açıktır. Kırsal alanın kendi doğasında olan çevre ve kültürel değerler kırsal turizm faaliyetlerine kolaylıkla adapte edilerek ekonomik bir değer haline getirilebilmektedir. Kırsal turizm öncesi yöre halkının kırsal faaliyetleri yoluyla elde ettiği ürün ve hizmetler bu sayede kırsal turizmin arzı haline dönüştürülerek üretilen yöresel özellikli ürünler ve hizmetlerin yerinde tüketilmesine de imkân sağlamaktadır.

Konuyu Türkiye açısından incelediğimizde nüfusun %35’inin kırsal alanlarda yaşadığı ve tarımsal faaliyetlerin kırsal alanda en önemli ekonomik geçim kaynağını oluşturduğu bir gerçektir (Çeken vd., 2007). Ülkemiz geçmişte kendi kendine yeten bir kaç ülke konumunda iken, hızlı sanayileşme sebebiyle tarım alanlarının imara açılması, sanayileşme ve şehirlerdeki yaşam koşullarının köylere oranla daha hızlı gelişmesi köyden şehre göçü hızlandırmıştır. Ülkemiz, gerek azalan tarım alanları sebebiyle gerekse mevcut alanların tarım faaliyetlerinde yetersiz işgücü sebebiyle kullanılmaktan vazgeçilmesi temel gıda maddelerini

bile ithal eder hale gelmiştir. Bundan dolayı, yöre halkının şehirlerdeki altyapı imkânları ile birlikte ekonomik refahının da artırılması sağlanarak bu göçün önlenmesi ve hatta tersine göçün sağlanması için kırsal turizm önemli bir rol üstlenebilir. Genel olarak turizmin doğayı ve çevreyi koruma ve istihdam sağlama gibi olumlu etkilerinin yanında turizm faaliyetlerinin yapıldığı bölgelere sağlık, eğitim, ulaşım gibi altyapı hizmetlerinin götürülmesi zorunluluğu da kırsal turizmin bölge halkının yaşam koşullarına sağladığı en önemli kazançlardan biri olarak görülebilir.

Ülkemizin sahip olduğu doğal kaynaklar ve kırsal alanlar kırsal turizmin geliştirilerek kalkınmanın sağlanması açısından eşsiz ve zengin potansiyele sahiptir. Henüz bozulmamış doğal ortam ve doğal köy hayatı eşsiz doğal güzelliklere sahip bölgeler, köylerdeki tarihi ve kültürel doku ile birlikte kendine özgü mimarisi kırsal turizm için en önemli potansiyeli sağlamaktadır. Bu açıdan henüz bakir olan bu alanların turizmin plansız yapılan yatırım ve uygulamalardan uzak tutularak olduğu gibi korunması kırsal turizm gelimini sağlayacak en önemli unsurdur. Bundan dolayı, kırsal turizm geliştirilmesi sağlanırken, kırsal alanın içinde bulunduğu doğal çevreye ve yerel kültüre zarar vermeyecek şekilde planlama yapılması sağlanmalıdır.

Kırsal Turizm

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'ne (2004) göre, dünya turizm hareketlerinin % 3'ünü kırsal amaçlı turizm faaliyetleri oluşturmaktadır ve aynı zamanda diğer turizm türlerine göre kırsal turizm yıllık olarak % 6 oranında daha fazla büyüme göstermektedir. Kırsal alandaki doğal ve kültürel varlıkların zenginliği ve çeşitliliği turizm ve rekreatif faaliyetlerin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Bu kapsamda, turizm ve rekreasyon faaliyetleri ile bağlantılı hizmetlerin iyileştirilmesi; tanıtım çabalarının etkinleştirilmesi; potansiyeli olan bölgelerde turizme uygun alt ve üst yapı geliştirme modellerinin ortaya konması; kırsal alanlarda turizmde yapılanma ve kaynak yaratma, turizmin ekonomik ve çevresel etkilerinin tespiti ve izlemenin kurumsallaştırılması, turizmin sürdürülebilir kılınması suretiyle sektörün kırsal alan ekonomisine desteği artırılabilir (DPT, 2006: 17).

Kırsal turizm literatüründe çeşitli kırsal turizm tanımları mevcuttur. Bu tanımlardan biri Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütüne göre kırsal turizm; tarım, kırsal yaşam tarzı, olta balıkçılığı, gezi gibi doğaya dayalı ziyaretçi deneyimin faaliyetlerini içeren geniş bir ürün yelpazesine sahip turizm faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (marketintelligence.unwto.org).

Kuşat'a (2014) göre kırsal turizm çok kapsamlı bir alternatif turizm türüdür. Kırsal alan olarak dile getirilen alanlarda, yörenin ekonomik, sosyo-politik, kültürel, tarihi, coğrafi, beşeri yapısına uygun olarak gelişen ve gelişmesi teşvik edilen turizm türü kırsal turizm olarak ifade edilmektedir. (Kuşat, 2014). Torun'a (2013) göre kırsal turizm basit olarak kırsal alanlara gerçekleştirilen seyahat olarak tanımlanabilir. Ancak, araştırmalar kırsal turizmin daha karmaşık olduğunu göstermektedir. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizmle ilgili, doğaya dayalı etkinlikler, festivaller, kültürel etkinlikler, tarımsal turizm, el sanatları ürünleri gösterilerini içeren örnekler bulunmaktadır. Bundan dolayı, kırsal turizm bütün tarım turizm faaliyetlerini, eğitici seyahatleri, sağlık turizmini ve ekoturizmi içeren çok boyutlu kompleks bir etkinliktir (Torun, 2013). Emre Ün vd. (2012) göre kırsal turizm çiftlik turizmi, yeşil turizm veya yayla turizmi olmakla birlikte, doğa tatillerini ve özellikle de eko turizm, alışveriş, kayak, bisikletli ve atlı doğa gezileri, macera, rafting, spor, termal turizm, avcılık ve balıkçılık, sanat, tarih ve etnik yapıya dayalı bir turizm türüdür.

Geniş anlamıyla kırsal turizm içinde barındırdığı, macera tatili, avcılık, at binme, yürüyüş, bisiklet turları, kuş gözlemciliği, çiftlikler ve tarım arazilerinde yapılan süt sağma, ağaç dikme, meyve ve sebze toplama gibi faaliyetleri de içinde barındıran bir turizm türüdür denilebilir. Bu tür turizm faaliyetlerinin temel ortak özellikleri, doğal çevreye uyumlu bir şekilde kırsal alanlara zarar verilmeden yapılan turizm faaliyetleridir. Bu tanımlardan da anlaşılabacağı üzere kırsal turizm daha çok tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirildiği bölgeler de bu tarımsal faaliyetlerin yanında bölgeye turistik amaçlarla gelenlerin gerek konaklayarak, gerekse bir takım aktivitelere katılarak ve hatta gerekse bölgede gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlere bizzat katılarak yapılan bir turizm çeşididir. Bu yönüyle belli bir zaman aralığına ve bölgeye sıkışmış olan geleneksel turizm faaliyetlerini de zamana ve bölgeye yayması bakımından da önem arz etmektedir. Bu turizm çeşidi sayesinde kırsal bölgede bulunan ormanlar, göller nehirler gibi doğal alanların değerlendirilmesi mümkün iken, öte yandan bölge de bulunan, unutulmaya yüz tutmuş veya sadece yerel olarak bilinen el sanatları, gıda maddeleri gibi ürünlerin değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir. Ayrıca kırsal alanda bulunan tarihi yerler ile bu yörelerde yapılan festivaller ve şenlikler de kırsal turizmin bir ögesi olarak değerlendirilmektedir. Kırsal turizm, yöre halkına kültürel etkileşim ve gelişimin yanında ekonomik fayda

sağlamak ve bölgede yaşayan bireylerin tarımsal gelirleri dışında kırsal turizm gelirleri olmakta ve toplamda kırsalda yaşayan insanların gelirlerinde artış ve bununla birlikte yaşam standardında bir yükselme söz konusu olmaktadır (Torun, 2013). Tekin ve Kasalak (2014) dünyanın farklı bölgelerinden gelen ziyaretçilerin kırsal alanda köy yaşantısı yaşayarak yerel halkın sosyokültürel değerlerini öğrenmesinin karşılıklı olumlu yaklaşım ve sempati oluşumu yaratabileceğini, yerel halk için de yerel değerlerine daha fazla sahip çıkmalarına neden olabileceğini belirtmişlerdir.

Coğrafi İşaretleme

Tescil işlemlerinden biri olan coğrafi işaretleme belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri sebebiyle kökeninin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işaret olarak tanımlanmaktadır. Coğrafi işaretlere konu olan ürünlerin en büyük özelliklerinden biri ürünün karakteristik özelliği ile kökeni olan coğrafya arasında bir bağın olmasıdır. Aslında bu özellik hem kültürel mirasın korunması hem de tüketicinin karar alma sürecini etkileyen ve ürünün bazı nitelikleri hakkında tüketicilere bilgi veren bir unsurdur (Kan vd., 2008: 60). Genel olarak, coğrafi işaret; ürünün yetiştiği ve/veya üretildiği coğrafi yerin adından meydana gelmektedir. (Gökovalı, 2007: 142). Coğrafi işaretleme işlemleri genellikle bölge de yer alan TOBB üyesi odalar veya borsalar ile Belediyeler, Mülki İdareler, Ziraat Odaları, Üretici Birlikleri veya Kooperatifler aracılığıyla yapılabilmektedir. Coğrafi işaretleme “Menşe Adı” ya da “Mahreç İşareti” şeklinde iki türlü olabilmektedir (İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019);

- Menşe adı; coğrafi işaretleme konusundaki ürünün gerek üretiminin gerekse işlenmesinin tamamının sınırları belirlenmiş olan coğrafi alanda gerçekleştirilmesine verilen addır. Bu gibi ürünler ait oldukları coğrafik bölgenin dışında üretilemezler. Çünkü tescile konu olan ürün sadece kendi coğrafi bölgesinde üretilmesi durumunda tescile konu olan özelliklere sahip olabilmektedir. Menşe adına örnek olarak Eskişehir Lületaş, Ege Pamuğu, Malatya Kayısı, Elazığ Öküzgözü Üzümleri gösterilebilir.
- Mahreç işareti; işarete konu olan ürünün niteliklerinden en az birinin o coğrafi bölgeden olması zorunluluğuyla, ait oldukları coğrafi bölgenin dışında da üretilen ürünlerdir. Burada önemli olan nokta, ait olduğu coğrafi bölge dışında üretilen ürünün üretim yöntemlerinin kendi orijinal bölgesine ait yöntemler ve kalitesi bakımından tamamen bire bir aynı olmasıdır. Mahreç işaretli ürünlere Adana Kebap, Çorum Leblebisi, Isparta Halısı ve Antep Baklavası gösterilebilir.

Menşe adı veya mahreç işareti kapsamına girmeyen; fakat ürünün kullanıldığı piyasada bir ürünü tarif etmek için en az 30 yıl geleneksel olarak kullanıldığı isimler de “Geleneksel Ürün Adı” olarak tanımlanmaktadır. Bir ürünün geleneksel ürün adı olarak tarif edilebilmesi için bu ürünün üretiminin veya işlenmesinin geleneksel şekilde yapılması ve geleneksel hammadde veya malzemeden üretilmiş olması zorunludur (Resmi Gazete, 2017). Geleneksel ürün adlarına örnek olarak; lokum, hoşmerim, pastırma gibi ürünler verilebilir.

10 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türk Patent Enstitüsünde başvurusu yapılmış ve kayıt altına alınmış coğrafi işaret ve geleneksel ürün sayısı 817’dir ve her geçen gün bu sayı artmaktadır. Coğrafi işaretleme; işaretlenen ürünü üreten tek bir üreticinin haklarını değil, bunun aksine tescil belgesinde yer alan şartlara göre üretim yapan ve pazarlayan tüm kişi ve kurumların haklarını korumaktadır. Çünkü tescil işlemi yöresel, bölgesel veya ülkesel olabildiği için bu sebeple tescil hakları belli bir kişi veya kişilere bağlı olamamaktadır (turkpatent.gov.tr).

Coğrafi işaret tescili sağlanan ürünler, üretimin yapıldığı bölgelerde ekonomik faaliyetlerin gelişmesini destekleyerek bölgesel kalkınmaya ve kırsal kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır (Çalışkan vd., 2012: 197). Yöre halkının günlük yaşamında kullandığı ve her türlü yiyecek - içecekler, kullandıkları halı, kilim, günlük yaşamında kullandığı yöreye özgü el yapımı eşya, oyuncak gibi ürünler kırsal turizm faaliyetleri sayesinde yöreyi ziyaret edenler tarafından tüketilebildiği gibi hatıra, anı ya da hediyelik eşya olarak da satın alınabilmektedir. Bu sebeple kırsal alanda kullanılan ve sadece o yöreye özgü olan her türlü yiyecek / içecek, halı, kilim, el sanatları, endemik bitki ve canlılar tespit edilip, bunların bu yöreye ait olduklarının tescil edilmeleri hayati bir öneme sahiptir. Çünkü coğrafi işaretler, işaretlenmiş olan ürünlerin pazarlanması, bilinirliğinin artmasını sağladığı gibi ürünü koruma altına alarak taklit edilerek sahtelerinin üretilmesini önleyebilmektedir. Tescil işlemi gerçekleştirilmiş ürünler gerçek üreticiler tarafından üretilerek sahte ürünler sebebiyle uğrayacağı kazanç kayıplarının önüne geçilmiş olmaktadır. Coğrafi işaretleme yöre halkının menfaatlerinin korunması açısından büyük öneme sahiptir. Ayrıca coğrafi işaretlemenin bölge halkına sağladığı ekonomik katkıların yanında bölge kültürünün korunması, yok olmaya yüz tutmuş ürünlerin

yeniden canlandırılması ve unutulmaması gibi faydaları da mevcuttur. Tüm bu sağladığı faydalar da gerek kırsal kalkınma açısından gerekse kırsal turizm açısından kritik bir öneme sahiptir.

Zuluğ (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre coğrafi etiketli 'Ayvalık Zeytinyağı' için talep, etiketi olmayanlara göre % 58 daha fazla iken, bu oran 'Ezine Peynir' için % 43'dür. Yine aynı araştırma göstermiştir ki coğrafi etiketli Ayvalık zeytinyağına tüketiciler % 82 daha fazla ödemeyi göze almaktadırlar. Bu fazla ödeme isteği Ezine peynirinde ise ortalama 3,55 kat daha fazladır. Coğrafi işaretin amacı, özellikleri bir yöreden, bilgi ve beceriden kaynaklanan bir coğrafi adı, sahte ve taklitlerine karşı koruyarak tarımsal üretimde çeşitliliği teşvik etmek, öz varlığı korumak ve kırsal kalkınmayı sağlamak, çiftçi gelirlerini yükseltmek, özgün ürünleri geliştirmek, tüketicileri ürünlerin kökeni ile ilgili bilgilendirmek ve kırsal nüfusu yaşadıkları yerde tutmayı sağlamaktır (Ankara Kalkınma Ajansı, 2017: 56). Bu yönüyle de coğrafi işaretleme uygulaması gerek kırsal kalkınmanın gerekse de kırsal turizmin amaçları ile benzerdir denilebilir.

Salda Bölgesindeki Coğrafi İşaret Alınabilecek Ürünler

Burdur iline bağlı, Yeşilova ilçesi sınırları içerisinde yer alan Salda gölü, ilçe merkezine dört km mesafededir (burdur.gov.tr). Göl çevresinde üç adet köy yer almakta olup, bu köylerin isimleri Salda, Doğanbaba ve Kayadibi köyleridir. Salda Gölü az tuzlu, yüksek alkalimli bir göldür (dogadernegi.org). Göl turkuaz rengi ve beyaz kumlarıyla Maldivlere benzetilmesi nedeniyle "Saldıvler" olarak da anılmaktadır.

Salda bölgesi 14 Mart 2019 tarih ve 824 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan edilmiştir. Bundan dolayı Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre çevrenin araştırılması, korunması ve izlenmesi çerçevesinde alan kullanım ve yönetimine ilişkin belirlenecek usul ve esaslar ile bunların yansıtıldığı planlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na hazırlanıp onaylanacaktır (Resmi Gazete, 2019).

Barındırdığı endemik türler ile Salda bölgesi 'Önemli Bitki Alanı' (ÖBA), 'Önemli Doğa Alanı' (ÖDA) ve 'Önemli Kuş Alanı' (ÖKA) kriterlerini sağlayan uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Bir sığırkuyruğu türü olan *Verbascum dudleyanum* ve *Verbascum flabellifolium*'un yaşam alanı gölün güney kıyıları ile sınırlıdır. Göl, nesli küresel ölçekte tehlike altında olan dikkuş (Oxyura leucocephala) ile ÖKA statüsünü, Salda dişlisazancı (Aphanius anatoliae) ve gölde endemik olan *Aphanius saldae* ile birlikte ise ÖDA statüsünü kazanmıştır (dogadernegi.org). Ayrıca bölge ile ilgili hazırlanan bazı bilirkişi raporlarında 'aphanius splendens' adlı yosun balığı, 'pseudophoxinus burduricus' adlı yağ (çiçek) balığı, 'cyprinus carpio' adlı ot balığı ve 'oxynoemacheilus' adlı sürüngen damalı yılan balığı gibi endemik türlerin Salda Gölü'nde yaşadığı belirtilmektedir (hurriyet.com.tr).

Salda bölgesinde sadece Yeşilova ilçe merkezi ve göl çevresi köylerde yapılan ve yerel halk ile birlikte bölgeye gelen ziyaretçilerin de yoğun ilgi gösterdiği "Kıymalı Tost" yöreye özgü ve en önemli lezzetlerinden biridir. 5500 civarında nüfusu olan ilçe merkezinde 10 adet tostçunun olması yöre halkının bu ürüne gösterdiği ilginin önemli bir göstergesidir. Ayrıca göl çevresinde yer alan tüm köylerde ve göl çevresinde gelen misafirlere hizmet veren yeme içme tesislerinde de en rağbet gören bir yiyecek konumundadır.

Sonuç ve Öneriler

İnsanların gelişen teknolojilerin ve giderek daha da karmaşık hale gelen şehir yaşamının baskısına karşı yeniden doğaya dönüş adı altında yeni sosyal hareketler de gelişmeye başlamıştır. Kırsal kalkınma ve kırsal turizm bir birini tanımlayan iki kavram birbirini içerdiği için kırsal kalkınma olarak yada kırsal turizm olarak ele alınabilir. Fakat iki kavramın da yeter şartı veya ana unsuru ekoloji kavramıdır. Dolayısıyla diğerlerinin ekoloji kavramının bütünlüğü içerisinde ele alınarak incelenmesi daha yerinde olacaktır. Ekoloji yok olduktan sonra, bahçelere, çiftliklere ve otellerin başına ekolojik adı takmanın, yok edilen ekolojinin rasyonelleştirilmesinden başka bir şey değildir.

Şehirlerin sürekli dönüşerek kendini tekrar tekrar üretmesi bun karşılık insanın hayatına, gelişimine duygularına ve kısaca doğasına ilişkin herhangi bir şey sunamaması insanları şehirlerine uzaklaştırdığı gözlenmektedir. Temsili demokrasi adı altında yürütülen sistemde seçilen yöneticilerin şehirde yaşayan çoğunluğu mu yoksa şehrin kendini üretmesini kara dönuştüren azınlığı mı temsil ettikleri giderek daha da tartışılır hale gelmektedir. Kurgulanan yerel yönetim anlayışları yurttaşların veya hem şehirliğin karar süreçlerinden uzaklaştırılmasına neden olmuştur. Bu sebeple, önümüzdeki yıllarda doğrudan demokrasi tartışmalarının hızla gündemimize gireceği aşikârdır. Şehirlerin rant alanı olmaktan kendi sakinlerinin yönetiminde insanın ömürlerini sürebileceği bir yaşam alanına dönuştürme talebi hızla yükselecektir. Aynı

şekilde şehirlerde yaşanan sömürünün kırsal alanlara taşınmasını engelleyecek sosyal hareketler belirleyici olacaktır.

Yöresel ürünlerin markalaşması ve korunması yörelerin birbiri ile rekabet etmesini değil yeni yeni ürünler üzerinden ve yöresel işbirliklerinin kurulmasının önünün açılması bakımından önemlidir. Bu bağlamda araştırma, Salda bölgesini ele alarak gerek politika yapıcılarının gerekse de araştırmacıların dikkatini çekerek bir bilinç uyandırmayı amaçlamıştır. Araştırma, aynı zamanda, yörenin geliştirilmesine ve yöre insanının çabalarının tanınırılığına katkı sunacağı umulan yöreyi ve yöresel ürünleri konu edinmiştir.

Salda bölgesine doğal ortamı ve eşsiz güzellikleri sebebiyle her geçen gün yerli ve yabancı turistlerin ilgisi artmaktadır. 2018 yılı ziyaretçi sayısı 500 bin kişi olduğu tahmin edilmektedir. Salda'nın hızla tanınması sebebiyle önümüzdeki bir kaç yıl içinde bu sayının geometrik bir şekilde artacağı öngörülmektedir. Bundan dolayı, bölge de geliştirilecek her türlü turizm faaliyetleri bu artışı karşılayacak ve çevreye zarar vermeyecek şekilde planlanmalı ve yerel halkında bu turizm faaliyetlerinden pay alması sağlanmalıdır. Çalışma kapsamında şu önerilerde bulunulmuştur;

- Öncelikli olarak bölgenin coğrafi yapısı incelenerek, doğaya zarar vermeden yapılabilecek kırsal turizm türleri belirlenmeli ve bu belirlenen türler dikkate alınarak turizm faaliyetleri planlanmalıdır,
- Yaptığımız kişisel gözlemlere göre; bölge bisikletli ve atlı doğa gezileri, yamaç paraşütü, ev pansiyonculuğu, kayak ve eko turizm için uygun gözükmetedir. Ayrıca yörenin kendine özgü doğal ürünlerin mevcudiyeti ve yerel lezzetleri sebebiyle gastronomi turizminin gelişmesi de desteklenmelidir,
- Yerel halkın günlük ihtiyacı için ürettiği ya da pazarda sattığı her türlü yöresel ürün tespit edilerek yöre ziyaretçilerinin beğenisine sunulmalıdır. Örneğin; yöresel reçeller, tarhana çorbası, kurutulmuş sebzeler, organik konserve ve turşular,
- Yörede doğal olarak yetişen kekik, ada çayı, ıhlamur gibi ürünlerin uygun ambalajlar ile satışa hazırlanması ve bölgedeki unutulmaya yüz tutmuş meslek ve sanatların yeniden canlandırılması için planlar yapılmalıdır,
- Yöreye özgü her türlü endemik ürünler kayıt altına alınmalıdır. Coğrafi işareti alınabilir olan ürünlerin coğrafi işaretlerinin alınması sağlanmalıdır,
- Özellikle yöreye özgü ve başka bir bölge de bulunmayan “Kıymalı Tost” için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Türk Patent ve Marka Kurumuna başvurularak coğrafi tescili sağlanmalıdır, Böylelikle yöreye özgü bu ürünün yapım standartları ve kalitesi kayıt altına alınmış olup yöresel halkın bu ürün üzerindeki ekonomik faydası korunmuş olabilir,
- Salda “Kıymalı Tost” örneği ile ilgili başvurunun Yeşilova Belediyesi veya Yeşilova Kaymakamlığı ile birlikte Sınırlı Sorumlu Burdur Salda Kasabası 1502 numaralı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile birlikte yapılması uygun olarak değerlendirilmektedir. Bu kooperatife üyelerinin tamamı Yeşilova ilçesi ve Salda gölü çevresinde buluna üç köyün halkından oluşmaktadır. Böylelikle, elde edilecek coğrafi işaretleme yöre halkı tarafından geniş bir kullanım alanı bulabilecektir.

Salda bölgesinde yer alan üç köyün halkı ile görüşme veya anket yöntemi kullanılarak Salda bölgesindeki coğrafi işaretlenebilir ürünler ile ilgili veri toplanıp bir çalışma gerçekleştirilerek Salda bölgesindeki coğrafi işaretlenebilir ürünler ve standartlarının ortaya çıkarılması önemli olabilir. Ayrıca kırsal kalkınma yardımıyla yöresel işbirliklerinin ve çabaların artarak, bir akıllı ve kendi kendini yöneten köylerin ve kurulmasına doğru evrilerek doğrudan demokrasinin şekillenmesine katkı sunacaktır.

Modern çağın veya aklın bir sistemi olarak tanımlayabileceğimiz kapitalizm kendini sürekli yenileyerek doğayı, doğadan sonra insanın doğasını da bozarak insan insan çelişkisinin önünü açmış ve bu çelişkiyi insanın yaşam alanlarının da sömürülmesine fırsat tanıyan bir araca dönüştürmüştür. İçine düştüğü sarmal kırabilmek için insan kendi doğal aklını yeniden keşfetmek zorundadır. Kendi doğal aklına ya da doğasına dönmeyen insan hem kendinin hem de doğanın düşmanı olmaya devam edecektir. Bu döngünün sonunda insan ister istemez aklını kapitalizme devretmek zorunda kalmıştır ve kalmaya devam edecektir. Sonunda insan kendi özgürlük alanlarını kendisinin yok ettiği bir canlıya dönüşmektedir. Öte yandan insan bu durumdan gene kendi aklını keşfederek çıkacaktır. Kırsal kalkınma ve kırsal turizm insanlığın kendini yeniden ürettiği bir laboratuvara dönüştürülerek doğal akıl yeniden işletişim aklına geri dönebilecektir

Kaynaklar

- Ankara Kalkınma Ajansı (2017). Kalkınma Ajandası. Erişim Adresi: <http://www.ankaraka.org.tr/dergi/Kalkinma-Ajandası-06.pdf>, (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (2004). *Rural Tourism in Europe: Experiences, Development and Perspective*. World Tourism Organization, Madrid.
- Birleşmiş Milletler (1987). Report of the World Commission on Environment and Development, General Assembly Resolution <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (Erişim tarihi: 24.05.2019)
- Çalışkan, V. ve Koç, H. (2012). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Dağılışı Özelliklerinin ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28): 193-214.
- Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye’ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1): 1-14.
- DPT (2006). Ulusal Kalkınma Stratejisi (2007-2013). Erişim Adresi: <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebContentGosterim.aspx?Enc=51C9D1B02086EAFBDCF6B4EA3F896DFD>, (Erişim tarihi: 12.05.2019).
- Gülçubuk, B. (2005), Önce Doğa, Önce İnsan, www.bugday.org/article.php?ID=758, (Erişim tarihi: 22.05.2019).
- Gökovalı, U. (2007). Coğrafi İşaretler ve Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2): 141-160.
- <http://marketintelligence.unwto.org/content/rural-and-mountain-tourism>, Erişim tarihi: 12.05.2019).
- <http://www.burdur.gov.tr/goller-yoresi-burdur>, (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- <http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/salda-golundeki-endemik-balik-turleri-tehlike-altinda-41136850>, (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- <https://www.dogadernegi.org/salda-golu/>, (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/geographicalRegisteredList/> (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2019). Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Korumasına İlişkin Bilgi. Erişim Adresi: <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR-208325/cografi-isaret-ve-geleneksel-urun-adi-korumasina-iliski-.html>, (Erişim tarihi: 12.05.2019).
- Kan, M. ve Gülçubuk, B. (2008). Coğrafi İşaretli Ürünlerin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi: Muğla İli Örneği. *U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(2): 57-66.
- Kuşat, N. (2014). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2): 65-88.
- Moseley, M. J. (2003) *Rural Development Principles and Practise*. California: Sage.
- OECD Regional Typology, (2011) https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf (Erişim tarihi: 23.05.2019)
- Resmi Gazete (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170110-9.htm>, (Erişim tarihi: 12.05.2019).
- Resmi Gazete (2019). Cumhurbaşkanlığı Kararları, Karar Sayısı: 823 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190315.pdf>, (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2014). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020. Erişim Adresi: [https://ktp.tarim.gov.tr/UKKS%20\(2014-2020\).pdf](https://ktp.tarim.gov.tr/UKKS%20(2014-2020).pdf) (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- Tekin, M. ve Kasalak, M. A. (2014). Ekoturizm Girişimciliğinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 129-136.
- Torun, E. (2013). Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(24): 31-37.
- TÜRSAB (2014). Doğa ve Macera Turizmi Raporu. Erişim Adresi: https://www.tursab.org.tr/dosya/12896/tursab-dogamaceraturizmi_12896_5091237.pdf (Erişim tarihi: 10.05.2019).
- Ün, E., Tutar, F., Tutar, E. ve Erkan, Ç. (2012). Ekonomik Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği. *International Conference on Eurasian Economies*, 11-13 Ekim 2012, Almaty, Kazakistan (ss. 345-350).
- Zuluğ, A. (2010). *Coğrafi İşaretli Gıdalara İlişkin Tüketici Tercihleri üzerine Bir Araştırma: İstanbul Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.